
МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ НА 21. ВЕК
21ST CENTURY MEDIA AND COMMUNICATIONS
6/2022

DOI: 10.54664/CPOC7656

Илиана ПАВЛОВА*

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България

**ДИГИТАЛНИТЕ КОМУНИКАЦИИ – РЕФЕРЕНТНИ КОМПЕТЕНТНОСТНИ
РАМКИ И ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОЛИТИКИ**

Iliana PAVLOVA

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

**DIGITAL COMMUNICATIONS: REFERENCE COMPETENCE
FRAMEWORKS AND EDUCATION POLICIES**

Abstract: Digital communications are part of the mandatory knowledge and skills that determine the degree of readiness for professional realization today. At the same time, they are an indispensable condition for social inclusion and an increasingly distinct indicator in determining the degree of development of modern societies. The article reviews the different reference frameworks of knowledge, skills, and competences in the field of digital communications, media literacy, new communication technologies, as well as the policies of the European Union in this area. The different reference frameworks can be used as a reliable tool by educational institutions to increase media literacy in general, but also to create a mechanism for more specialized professional education in the field of communications, especially in journalism, PR, and communication management.

Keywords: digital communications; education; knowledge; skills; competences; reference frameworks; European policy.

Уменията за дигитални комуникации са базисни за съвременния човек. В условията на бързо развиващи се технологични иновации и системи за връзка и разпространение на информационни ресурси в дигитална среда комуникациите са част от задължителните знания и умения, чрез които се определя степента на подготвеност за професионална реализация. Същевременно те са неизменно условие за социално включване и все по-отчетлив показател при определяне на степента на развитие на съвременните общества.

Знанията и уменията за дигитална комуникация присъстват в различни референтни рамки, чиято цел е систематизация на компетентностите и насочване на образователните системи на страните от Европейския съюз към повишаване на степента на грамотност като цяло. Целта на настоящата статия е да направи преглед на тези референтни рамки, като акцентира върху дигиталните комуникации в опит да се очертаят основните образователни насоки в тази област.

Значимостта на темата се определя от все по-ускоряващия се процес на дифузия между реалния и виртуалния свят и промените на бизнес моделите¹ в резултат на широкото приложение

* Илиана Павлова – професор, доктор, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“; il.pavlova@ts.uni-vt.bg

ние на изкуствения интелект (Artificial intelligence, AI), компютърната обработка на естествените (човешки) езици (Natural languages processing, NLP), сензорните технологии, както и Интернет на нещата (Internet of Things, IoT). Процесът получи допълнително ускорение от началото на 2020 г. с развитието на световната криза вследствие от разпространението на Ковид-19. Пандемичната криза буквално „премести“ ежедневието на човека в хибридна среда – реална и виртуална, и изведе на преден план необходимостта от използване на дигиталните технологии за комуникация с цел работа/учене от дистанция. Не на последно място, актуалността на темата се определя и от устойчивото проявление на различни тенденции в медиите със сериозен негативен отпечатък в социалната сфера – разпространение на фалшиви новини, пропаганда, дезинформация и др. Различните референтни рамки могат да се използват като надежден инструмент от образователните институции за повишаване на медийната грамотност като цяло, но и за създаване на механизъм за по-тясно професионално образование в комуникационната сфера, най-вече в журналистиката, пиара, комуникационния мениджмънт.

Още в Заключенията на Съвета на ЕС „Към визия за европейското образователно пространство“ от 5 април 2018 г. страните членки на Европейския съюз се призовават към приемане на „конкретни мерки, с които да се стимулира развиването на умения за медийна грамотност сред младите и възрастните европейци с цел да не се поддават на фалшиви новини, пропаганда и филтърни балони, и да дадат възможност на гражданите да придобият уменията, които са им необходими, за да използват цифровите технологии и интернет за собственото си благополучие и гражданско участие“ (Съвет на ЕС 2018). Същевременно във *Визията се отчита* и необходимостта от поощряване на „използването и разпространението на европейски рамки за цифрова компетентност в полза на гражданите, преподавателите и образователните организации, включително чрез използването на инструмента за самооценка SELFIE“ (Съвет на ЕС 201).

Разработването на SELFIE (Самооценка на ефективното обучение чрез насърчаване на използването на иновативни образователни технологии) като безплатен инструмент, предназначен да подпомага образователните институции при внедряването на дигиталните технологии в процесите на преподаване, учене и оценяване², е част от инициатива на Европейската комисия за насърчаване на обучението в епохата на дигитални технологии. Инициативата е в съответствие с приетата *Европейска рамка за дигитално компетентни образователни организации* (DigCompOrg), представена през 2015 г. в доклада „Насърчаване на ефективно обучение в дигиталната епоха“ (Kampylis, Punie, Devine 2015). Целта на *Рамката* е да се постигне прозрачност и съпоставимост между различни свързани инициативи в Европа. От друга страна на нея се възлага ключовата роля при справяне с фрагментацията и неравномерното развитие в държавите-членки на Европейския съюз.

Дигитална компетентност и медийна грамотност – терминологични уточнения

Дигиталната компетентност е понятие, което се разглежда в контекста на медийната грамотност и се отнася до знания и умения, които се изграждат (и надграждат) в продължение на целия живот на човека (life-long learning). Проблемът е отразен още през 2008 г. в Резолюцията на Европейския парламент „Медийна грамотност в дигиталния свят“, където се подчертава неразривната връзка между медийната грамотност и дигиталната компетентност и се призовава за включването на медийната грамотност като девето ключово умение в референтната рамка за обучение през целия живот (Резолюция 2010). Развитието на комуникационните технологии, процесите на дигитализация като цяло, изискват непрекъснато повишаване на знанията и уменията, включително с цел социална интеграция. Технологично опосредстваните форми на

¹ Ускореното взаимопроникване на онлайн и офлайн активностите в бизнес сферата намира своя израз в концепцията за Индустрия 4.0.

² Европейска комисия, Официален уебсайт на ЕС, European Education Area. SELFIE: https://ec.europa.eu/education/schools-go-digital_bg

комуникация и медиатизацията (включително на човешките отношения в процеса на създаване на медийно съдържание – текст, изображение, видео и т.н.), пораждат необходимостта от целенасоченост в усилията и обхватност в работата по повишаване на обр

Знанията и уменията за дигитална комуникация са ключов компонент в *Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите – DigComp 2.0* (Vuorikari, Punie, Carretero Gomez, Van Den Brande 2016), а така също и на разширения ѝ вариант, насочен към професионалната сфера – *DigComp 2.1* (Carretero Gomez, Vuorikari, Punie 2017), както и на актуализирания ѝ и допълнен с примери вариант от 2022 г. – *DigComp 2.2* (Vuorikari, Kluzer, Punie 2022). Част са също от *Европейската референтна рамка за учене през целия живот* (Съвет на ЕС 4.06.2018), фигурират и в основополагащата за образователните организации *Европейска рамка за дигитално компетентни образователни организации – DigCompOrg*, както и *Европейската рамка за дигитална компетентност на преподавателите – DigCompEdu* (Punie, Redecker 2017).

Съгласно *Европейската референтна рамка за учене през целия живот* дигиталната компетентност се определя като способност за „уверено, критично и отговорно ползване и ангажираност с цифровите технологии за учене, на работното място и за участие в обществото. Тя включва информационна грамотност и грамотност по отношение на данните, общуване и сътрудничество, медийна грамотност, създаване на цифрово съдържание (включително програмиране), безопасност (включително благосъстояние в цифрова среда и компетентности във връзка с киберсигурността), свързани с интелектуалната собственост въпроси, решаване на проблеми и критично мислене“ (Съвет на ЕС 22.05.2018).

От своя страна, *дигиталната комуникация* е термин, който отразява връзката между комуникации и технологии – „комуникация чрез дигитална технология“ съгласно терминологичния речник, приложен към *Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите* (DigComp 2.2). Опосредстваният характер на взаимодействията определя голяма част от особеностите на този тип комуникация.

Дигиталните комуникации се основават на използването на технологиите за осъществяване на различни комуникационни взаимодействия (синхронни – асинхронни), посредством медийни съдържания (аудио, видео, текст) и при участието на различен брой дейтели (един към един, един към много, много към много форма на комуникация), които в процеса на обмен на информация/данни сменят своите роли (комуникатор и реципиент). Уменията за съобразяване със спецификите на всеки един конкретен комуникационен процес са част от базисната медийна грамотност, което се отчита и при приемането на Директива (ЕС) на Европейския парламент и на Съвета 2018/1808 от 14.11.2018 г. Директивата се отнася до аудиовизуалните медийни услуги и с нея държавите членки на ЕС се задължават до декември 2022 г., а след това на всеки три години да докладват за напредъка и предприетите конкретни мерки за развитието на уменията за медийна грамотност. За целта се въвежда и определение за медийна грамотност. В чл. 59. се отбелязва, че „Медийната грамотност се отнася до уменията, знанията и разбирането, които позволяват на гражданите да използват медиите ефективно и безопасно. С цел да се даде възможност на гражданите да получат достъп до информация и да използват, оценяват критично и създават медийно съдържание по отговорен и безопасен начин, гражданите се нуждаят от задълбочени умения, свързани с медийната грамотност. Медийната грамотност следва да не се ограничава до изучаване на инструменти и технологии, а следва да има за цел гражданите да придобият уменията за критично мислене, необходими, за да се направи преценка, да се анализират сложни реалности и да се разпознава разликата между мнение и факт“ (Директива 14.11.2018).

Медийната грамотност сама по себе си има различни степени и се свързва както с наличието на базисните знания и умения (основна грамотност), така и с прилагането на тези знания и умения в конкретни ситуации (функционална грамотност). Необходимо е да се подчертае също, че медийната грамотност е исторически обусловена категория и поради това не е коректно обсъждането ѝ извън времевата рамка на конкретния исторически контекст и без отчита-

нето на специфичните черти на този комуникационен контекст и на обуславящата го медийна среда. На практика е налице отношение на взаимозависимост между социалните процеси и явления и развитието на медийните и комуникационни технологии. Степента на дифузията на технологичните иновации в обществото и ефектите, до които довеждат различните технологични нововъведения, оформят самостоятелно проблемно поле за изследователския интерес. Именно развитието на електронните медии (радио и телевизия), появата на пиара като професионална сфера, както и използването на медиите за военна пропаганда и дезинформация през 20-те и 30-те години на 20. век пораждат целенасочения научен интерес към медиите и необходимостта от образование в тази сфера.

Дигиталните комуникации в референтните рамки за придобити знания и умения

1. DigCom: Референтна рамка за дигитална компетентност на гражданите

В подкрепа на развитието на дигиталната компетентност сред европейските граждани и във връзка с втората приоритетна област от приетия през 2018 г. „План за действие в областта на цифровото образование“ (EU Commission 2018), Европейската комисия разработва и представя *DigCom 2.0: Референтна рамка за дигитална компетентност на гражданите* (Vuorikari, Punie, Carretero Gomez, Van Den Brande 2016). Публикуван за първи път през 2013 г., документът се осъвременява и допълва с оглед настъпващите промени и технологични предизвикателства, като се превръща в отправна точка за разработването и стратегическото планиране на инициативи в областта на дигиталните компетенции както на европейско ниво, така и на ниво държави-членки.

Съгласно *Рамката DigCom 2.0* знанията и уменията за работа в дигитална среда се разглеждат в 5 различни области:

Графика 1. DigCom 2.0: Референтна рамка за дигитална компетентност на гражданите

Всяка една от областите представя различен набор от знания и умения, чрез които се оформят отделните аспекти на отношение на човека към медийната и информационна среда и неговото място в нея – от способността му да формулира нуждите си от информация, през уменията му да търси и извлича данни от различни източници, активно да участва в комуникационен процес и да създава дигитално съдържание, през осъзнатата необходимост от защита на информацията и способността да се решават проблеми:

1) *Грамотност, свързана с информация и данни*: да може да формулира нуждите от информация, да намира и извлича дигитални данни, информация и съдържание. Да преценява значимостта на източника и неговото съдържание. Да съхранява, управлява и организира дигитални данни, информация и съдържание;

2) *Комуникация и сътрудничество*: да може да взаимодейства, комуникира и да сътрудничи чрез цифровите технологии, като същевременно има предвид културното и поколенческото разнообразие. Може да участва в обществен живот като използва публични и частни цифрови услуги. Може да управлява собствената си дигитална идентичност и репутация;

3) *Създаване на дигитално съдържание*: може да създава и редактира дигитално съдържание, да подобрява и интегрира информацията и съдържанието в съществуващи системи за управление на знания, като същевременно разбира как се прилагат авторските права и лицензи. Знае как се дават разбираеми инструкции на компютърна система;

4) *Сигурност*: може да защитава цифрови устройства, съдържание, лични данни и поверителност в дигитална среда. Знае как да защитава физическото и психическото здраве, познава възможностите на цифровите технологии за повишаване на социалното благополучие и социалното включване. Осъзнава въздействието на цифровите технологии върху околната среда.

5) *Решаване на проблеми*: може да идентифицира потребности и проблеми, и да решава концептуални проблеми в цифрова среда. Може да използва дигитални средства за създаване на иновативни процеси и продукти. Поддържа актуални знания за дигиталната еволюция (виж Vuorikari, Punie, Carretero Gomez, Van Den Brande 2016).

Едно внимателно вглеждане в *Референтната рамка* показва, че задължително условие за осъществяване на комуникацията и сътрудничеството в дигитална среда (компетентност 2) е наличието по презумпция и на останалите 4 базисни компетентности. Без тази взаимосвързаност на знанията и уменията от петте сфери не би могъл да се осъществи комуникационният процес. Разглеждана като връзка и взаимодействие между двама и повече субекти в условията на медийно опосредстван трансфер на информация³, за осъществяване на комуникацията в дигитална среда са необходими:

– Знания и умения за работа с информация и данни с цел ориентиране и разбиране на социалния контекст в дигитална среда (област на компетентности 1),

– Знания и умения за създаване на дигитално съдържание (област на компетентности 3) – медийно опосредствания характер на комуникацията налага изискването не само за създаване на дигиталното съдържание, но и избор на адекватен канал за неговото предаване (текст, изображение, звук, видео), а също и наличието на технически средства за осъществяване на трансфера.

– Знания и умения за гарантиране на сигурността на осъществената комуникация (област на компетентности 4) – лична, публична, групова. Определянето на вида комуникация и осъзнатото ѝ осъществяване посредством съответстващи на вида комуникация дигитални инструменти е от решаващо значение за резултата от самия процес на комуникация (т.нар. ефект от комуникацията);

– Знания и умения за идентифициране на проблем и осъзната нужда от неговото решаване (област на компетентности 5).

Важна особеност на референтната рамка е отчитането на базисния характер на знанията и уменията за изграждане, поддържане и управление на собствената идентичност в дигитална среда. Така се определя и едно от основните изисквания пред съвременния човек – за управление на множество и различни комуникационни канали (т.нар. Omnichannel content management) чрез придобити знания и умения от различни области:

³ Същевременно при обучението в професионалната сфера на комуникациите е задължително разграничението между информация и данни. Данните се разглеждат като „поредача от един или повече символи, на които им е дадено значение чрез конкретен акт на интерпретация (данните нямат присъщо значение). Данните могат да бъдат анализирани или използвани в опит за придобиване на знания или вземане на решения.“ (Vuorikari, Kluzer, Punie 2022: 63), докато информацията е резултат от обработката и свързването на данните в рамките на цялостната информационна система. Дигитално съдържание, от своя страна, е „всеки тип съдържание, което съществува под формата на цифрови данни, които са кодирани в машинно четим формат и могат да бъдат създавани, преглеждани, разпространявани, модифицирани и съхранявани с помощта на компютри и цифрови технологии, напр. Интернет. Съдържанието може да бъде безплатно или платено. Примерите за цифрово съдържание включват: уеб страници и уебсайтове, социални медии, данни и бази данни, цифрово аудио, като mp3 и електронни книги, цифрови изображения, цифрово видео, видео игри, компютърни програми и софтуер“ (Vuorikari, Kluzer, Punie 2022: 63)

- Знания и умения за съхраняване, управление и организиране на дигитални данни, информация и съдържание (област на компетентности 1),
- Знания и умения за управление на собствената дигитална идентичност и репутация (област на компетентности 2),
- Знания и умения за подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващи системи за управление на знания (област на компетентности 3)
- Знания за възможностите на цифровите технологии за повишаване на социалното благополучие и социалното включване (област на компетентности 4).

DigComp 2.1: Референтна рамка за дигитална компетентност на гражданите с осем професионални нива и примери за използване (Carretero Gomez, Vuorikari, Punie 2017) е допълнително разгърнат и обогатен с примери вариант на *DigComp 2.0*. Въз основа на референтния концептуален модел на *DigComp 2.0*, включващ 5 ключови компетентности, в *DigComp 2.1* се представят 8 нива на владеене и примери за използване, приложени към областта на обучението и професионалната заетост.

През май 2022 г. Европейската комисия официално публикува *DigComp 2.2*, с актуализация на рамката и примерите (Vuorikari, Kluzer, Punie 2022). В *DigComp 2.2* са включени 3 нови области на знания и умения, свързани с: 1) изкуствения интелект (AI), 2) с интернет на нещата (IoT), както и 3) знанията и уменията за дистанционна работа, които се налагат като необходимост в резултат от променените условия на работа в световен мащаб в следствие от пандемията от ковид-19 и повишените изисквания за цифрова компетентност от страна на гражданите. Актуализацията на *DigComp 2.2* не променя рамката, но въвежда нова част 5 с над 250 примери – „Примери за знания, умения и нагласи, приложими към всяка компетентност“:

- Сфера 1: област на компетентности – информационна грамотност и грамотност, свързана с данни
- Сфера 2: компетентности – оценяване на данни, информация и дигитално съдържание
- Сфера 3: професионално ниво – дефиниране на умения в 8 нива от основно до високо специализирано
- Сфера 4: примери – примери за знания, умения и нагласи
- Сфера 5: случаи на употреба – случаи на използване в сценарии за заетост и обучение

В аспекта на образованието по дигиталните комуникации от съществено значение са знанията и уменията за работа в нови и възникващи контексти (напр. работа от разстояние и работа в хибридна среда) – не само в рамките на личната реализация и осъществяване на непосредствената професионална дейност, но също така за разпознаване на особеностите на комуникационен процес, протичащ в такъв контекст, с цел тълкуване и интерпретация на извлечената информация. Развитието на изкуствения интелект, от своя страна, изисква най-вече знания и умения за неговото приложение за автоматизирано създаване на ново цифрово съдържание (напр. текстове, новини, туитове, музика, изображения) с използване на вече съществуващо цифрово съдържание; възможностите за редактиране и обработка на съдържание, управление на медийно съдържание, персонализацията и др.

2. Референтна рамка с ключови компетентности за учене през целия живот

През май 2018 г. Съветът на Европейския съюз приема препоръка относно ключовите компетенции за учене през целия живот, като идентифицира осем ключови компетентности от съществено значение за гражданите (Съвет на ЕС 4.06.2018). В качеството си на референтен инструмент за заинтересованите страни в областта на образованието *Препоръката* създава общо разбиране за необходимите компетентности за личностна и професионална реализация, за социално включване и др. Освен дигиталната компетентност, като ключови компетентности са определени още грамотността, многоезичието, цифровите, научни и инженерни умения, междуличностните умения и способността за усвояване на нови знания и умения, активното гражданство, предприемачество, културно съзнание и изразяване.

3. Европейската рамка за цифрова компетентност на преподавателите (European Framework for the Digital Competence of Educators, DigCompEdu)

Европейската рамка за цифрова компетентност на преподавателите, DigCompEdu, публикувана през 2017 г. (Punie, Redecker 2017), е насочена към педагози на всички нива на образование, от ранна детска възраст до висше образование и образование за възрастни, включително общо и професионално образование и обучение, образование със специални нужди и в контексти на неформално обучение. Тъй като преподавателите са изправени пред бързо променящи се изисквания за работа в дигитална среда, осъзната е нуждата от все по-широк и по-сложен набор от компетенции, които е необходимо да се развиват непрекъснато. Рамката представя ключовите области от преподавателската дейност:

– Област 1. „Професионална ангажираност“ – насочена към по-широката професионална среда, използването на дигитални технологии при взаимодействие с колеги, ученици, родители и други заинтересовани страни, за индивидуално професионално развитие и за развитие на институцията. Ключова компетентност в тази област е организационната комуникация.

– Област 2. „Дигитални ресурси“ – насочена към компетентности, необходими за ефективно и отговорно използване, създаване и споделяне на дигитални образователни ресурси.

– Област 3. „Преподаване и учене“ – посветена на управлението и организирането на използването на дигиталните технологии в преподаването и ученето.

– Област 4. „Оценяване“ – насочена към използването на дигитални стратегии за подобряване на процеса на оценяване на учениците.

– Област 5. „Овластяване на учащите“ се фокусира върху потенциала на дигиталните технологии за преподаване и изграждане на стратегии за учене.

– Област 6. „Подпомагане на дигиталните компетентности на учащите“ – представя специфичните педагогически компетентности, необходими за улесняване на придобиването на дигитални компетентности от учениците. В тази област са включени информационната и медийна грамотност, комуникациите, създаването на съдържание.

По отношение на дигиталните комуникации в раздел „Дигитална комуникация и сътрудничество“ се препоръчва включването на учебни дейности, задачи и оценки, които насърчават и изискват от обучаемите: да взаимодействат чрез различни цифрови технологии; да знаят подходящите цифрови комуникационни средства за даден контекст; да споделят данни, информация и цифрово съдържание с други чрез подходящи цифрови технологии; да имат знания за реферирането и атрибуцията като практики; да участват в обществото чрез използването на публични и частни цифрови услуги; да търсят възможности за себеизразяване и за гражданско участие чрез подходящи цифрови технологии; да използват цифрови технологии за процеси на сътрудничество и за съвместно изграждане и съвместно създаване на ресурси и знания; да са наясно с поведенческите норми и ноу-хау, докато използват цифрови технологии и взаимодействат в цифрови среди; да адаптират комуникационните стратегии към конкретната аудитория и да са наясно с културното и поколенческото разнообразие в дигитална среда; да имат знания и умения за създаване и управление на една или няколко цифрови самоличности, за защита на собствената репутация, за работа с данните, чрез които се произвежда няколко цифрови технологии, среди и услуги.

По отношение на създаването на дигитално съдържание се препоръчва включването на учебни дейности, задачи и оценки, които насърчават и изискват от обучаемите: знания и умения за създаване и редактиране на цифрово съдържание в различни формати; изразяване на себе си чрез цифрови средства; модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информация и съдържание в съществуващ обем от знания; създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания; разбиране как авторските права и лицензите се прилагат към данни, информация и цифрово съдържание; планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача чрез компютърна система.

4. *Европейска рамка за дигитално компетентни образователни организации (The European framework for digitally-competent educational organisations, DigCompOrg)*

Европейската рамка за дигитално компетентни образователни организации (Kampylis, Punie, Devine 2015) е насочена към насърчаване на ефективното обучение в дигиталната ера. Рамката цели да улесни прозрачността и съпоставимостта между различните свързани инициативи в цяла Европа, като играе роля в справянето с разпокъсаността и неравномерното развитие в държавите-членки на ЕС. Рамката е в отговор на необходимостта от подкрепа на образователните организации в изграждането на техния цифров капацитет, на тези цел служи и разработеният инструмент за оценка на степента на компетентност на образователната институция в използването на дигиталните технологии за преподаване и учене – SELFIE.

5. *Рамка за компетентност в областта на цифровите технологии за потребителите (DigCompConsumers)*

Рамката е насочена към компетентностите, от които потребителите се нуждаят, за да действат активно, безопасно и уверено на цифровия пазар (Brecko, Ferrari 2016). DigCompConsumers е разработена на основата на DigComp като нова рамка за дигитална компетентност, приложена към специфичен контекст. Рамката е част от политиката на Европейската комисия за създаването на единен цифров пазар, в който гражданите и предприятията разполагат с безпроблемен и справедлив достъп до онлайн стоки и услуги, независимо от гражданството и местоживеенето си. Потребителите са централният елемент за успешното функциониране на този цифров единен пазар, който изисква и насърчаване на уменията и обучение в областта на дигиталните комуникации и тех

6. *Рамка за медийна и информационна грамотност на ЮНЕСКО (Media and Information Literacy framework – MIL)*

Рамката за медийна и информационна грамотност на ЮНЕСКО (UNESCO 2021) допълва и доразвива рамката DigComp, особено в областта на медийната и информационна грамотност. Целта е да се задълбочи разбирането на ролята и функциите на медиите в демократичните общества.

Вместо заключение

Дигиталните комуникации заемат приоритетно място в дневния ред на европейската политика. *Стратегията на ЕС за цифрови умения* и свързаните с нея политически инициативи (Европейска комисия 2020) имат за цел подобряването на цифровите умения и компетентности за цифровата трансформация. Европейската програма за умения от 1 юли 2020 г. е в подкрепа на цифровите умения за всички, включително чрез подкрепа на целите на *Плана за действие за цифрово образование*: 1.) подобряване на цифровите умения и компетенции за цифровата трансформация, и 2.) насърчаване на развитието на високоефективна цифрова образователна система. През 2021 г. *Стратегията* е допълнена от *Цифровия компас*, който дава и конкретни насоки за Европейския път на развитие за следващото цифрово десетилетие, до 2030 г. (Европейска комисия 2021). От своя страна анонсираната през 2020 г. *Стратегия в областта на цифровите технологии* – „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“ (Европейска комисия 2020) – е съсредоточена върху три ключови цели в областта на цифровите технологии: технология в интерес на хората, справедлива и конкурентоспособна икономика и отворено, демократично и устойчиво общество.

В контекста на политиките в сферата на образованието и, в частност, образованието по дигиталните комуникации, образователните референтни рамки са инструмент с потенциал за приложение при разработката на образователните програми в различните степени на обучение, те биха могли да спомогнат за разширяване на възможностите за оценка на дигиталната компетентност в областта на комуникациите на индивидуално и на институционално ниво, както и

във връзка с образователния капацитет и средствата, необходими за реализиране на различните образователни инициативи.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

Директива 14.11.2018: Директива (ЕС) на Европейския парламент и на Съвета 2018/1808 от 14.11.2018 г. (Директива за аудиовизуалните медийни услуги). Официален вестник на Европейския съюз, 28.11.2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32018L1808> // **Direktiva 14.11.2018:** Direktiva (EC) na Evropeyskia parlament i na Saveta 2018/1808 ot 14.11.2018 g. (Direktiva za audiovizualnite mediyni uslugi). Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, 28.11.2018

Европейска комисия, Официален уебсайт на ЕС, European Education Area. SELFIE: https://ec.europa.eu/education/schools-go-digital_bg (25.08.2022) // Evropeyska komisia, Ofitsialen uebsayt na ES, European Education Area. SELFIE

Европейска комисия 2020: Изграждане на цифровото бъдеще на Европа. Официален уебсайт на ЕС, 19.02.2020 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europe-digital-future_bg (20.10.2022) // **Evropeyska komisia 2020:** Izgrazhdane na tsifrovoto badeshte na Evropa. Ofitsialen uebsayt na ES, 19.02.2020

Европейска комисия 2021: Цифров компас до 2030 г.: Европейският път за цифровото десетилетие, Брюксел, 9.3.2021 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118> (20.10.2022) // **Evropeyska komisia 2021:** Tsifrov kompas do 2030 g.: Evropeyskiyat pat za tsifrovoto desetiletie, Bryuksel, 9.3.2021

Резолюция 2010: Медийна грамотност в дигиталния свят. Резолюция на Европейския парламент от 16 декември 2008 г. относно медийната грамотност в дигиталния свят. Официален вестник на Европейския съюз, Година 53, 23.02.2010 г. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=uriserv%3A0J.CE.2010.045.01.0009.01.BUL&toc=OJ%3AC%3A2010%3A045E%3ATOC> (25.08.2022) // **Rezolyutsia 2010:** Mediyna gramotnost v digitalnia svyat. Rezolyutsia na Evropeyskia parlament ot 16 dekemvri 2008 g. odnosno mediynata gramotnost v digitalnia svyat. Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, Godina 53, 23.02.2010 g.

Съвет на ЕС 5.04.2018: Съвет на ЕС. Заключение на Съвета „Към визия за европейското образователно пространство“, Брюксел, 5.04.2018 г. <https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/st-7457-2018-init-bg.pdf> (25.08.2022) // **Savet na ES 5.04.2018:** Savet na ES. Zaklyuchenia na Saveta „Kam vizia za evropeyskoto obrazovatelno prostranstvo“, Bryuksel, 5.04.2018 g.

ES 5.04.2018: Savet na ES. Zaklyuchenia na Saveta „Kam vizia za evropeyskoto obrazovatelno prostranstvo“, Bryuksel, 5.04.2018 g.

Съвет на ЕС 22.05.2018: Препоръки на Съвета на ЕС от 22.05.2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот. Приложение: Ключови компетентности за учене през целия живот. Европейска референтна рамка. Официален вестник на Европейския съюз, С 189/10, 4.6.2018 г. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=GA) // **Savet na ES 22.05.2018:** Preporaki na Saveta na ES ot 22.05.2018 g. odnosno klyuchovite kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Prilozhenie: Klyuchovi kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Evropeyska referentna ramka. Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, С 189/10, 4.6.2018 g.

Съвет на ЕС 22.05.2018: Preporaki na Saveta na ES ot 22.05.2018 g. odnosno klyuchovite kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Prilozhenie: Klyuchovi kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Evropeyska referentna ramka. Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, С 189/10, 4.6.2018 g.

Съвет на ЕС 4.06.2018: Съвет на ЕС. Препоръки на Съвета на ЕС от 22.05.2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот. Приложение: Ключови компетентности за учене през целия живот. Европейска референтна рамка. Официален вестник на Европейския съюз, С 189/10, 4.6.2018 г. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=GA) // **Savet na ES 4.06.2018:** Savet na ES. Preporaki na Saveta na ES ot 22.05.2018 g. odnosno klyuchovite kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Prilozhenie: Klyuchovi kompetentnosti za uchene prez tselia zhivot. Evropeyska referentna ramka. Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, С 189/10, 4.6.2018 g.

Brecko, Ferrari 2016: Brecko, B., and Ferrari, A. “The Digital Competence Framework for Consumers.” EUR 28133 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, JRC103155. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC103155>.

Carretero Gomez, Vuorikari, Punie 2017: Carretero Gomez, S., Vuorikari, R., and Punie, Y. “DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with Eight Proficiency Levels and Examples of Use.” EUR 28558 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, DOI:

10.2760/38842 (online), 10.2760/836968 (print), JRC106281. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>.

DigCompOrg: DigCompOrg. “European Framework for Digitally Competent Educational Organisations.” EU Science Hub: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg>.

EU Commission 2018: EU Commission 2018. “Digital Education Action Plan.” EUR-Lex, 17 Jan. 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:22:FIN>.

Kampylis, Punie, Devine 2015: Kampylis, P., Punie, Y., and Devine, J. “Promoting Effective Digital-Age Learning: A European Framework for Digitally Competent Educational Organisations.” Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC98209>.

Punie, Redecker 2017: Punie, Y., editor(s), and Redecker, C. “European Framework for the Digital Competence of Educators.” DigCompEdu, EUR 28775 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017, DOI: 10.2760/178382 (print), 10.2760/159770 (online), JRC107466. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466>.

Vuorikari, Punie, Carretero Gomez, Van den Brande 2016: Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez, S., and Van den Brande, G. “DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model.” EUR 27948 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, JRC101254, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101254>.

Vuorikari, Kluzer, Punie 2022: Vuorikari, R., Kluzer, S., and Punie, Y. “DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With New Examples of Knowledge, Skills and Attitudes.” EUR 31006 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022, DOI: 10.2760/490274, JRC128415. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415>.

UNESCO 2021: UNESCO. “Media and Information Literate Citizens: Think Critically, Click Wisely!”, 2021. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377068>.